

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Irena Lipowicz

Warszawa, 20.11.2015

VIII.7036.1.2015.AKB

Pani

Joanna Kluzik-Rostkowska

Minister Edukacji Narodowej

al. J. Ch. Szucha 25

00-918 WARSZAWA

Szanowne Pani Minister,

Napływają do mnie skargi przedstawicieli gmin, które w związku z kontrolami przeprowadzonymi przez urzędy kontroli skarbowej i decyzjami Ministra Finansów o konieczności zwrotu do budżetu państwa nienależnie pobranych kwot części oświatowej subwencji ogólnej, borykają się z problemami niedofinansowania oświaty.

Na wstępie chciałabym podkreślić, że jako Rzecznik Praw Obywatelskich **w żadnym wypadku nie sprzeciwiam się egzekwowaniu przez Ministerstwo Finansów nieprawidłowo naliczonych i nienależnie pobranych kwot, gdyż wydatkowanie środków publicznych powinno być zawsze dokonywane w sposób przejrzysty i rzetelny.** Należy jednak zwrócić uwagę, że rosnąca skala problemu może mieć niebagatelny wpływ na sytuację dzieci z niepełnosprawnościami. Oznacza to, że w sprawie, z którą zwracam się do Pani Minister, konieczne jest zbilansowanie słusznego interesu Skarbu Państwa z interesem uczniów i przedszkolaków ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Przyczyną wydania licznych decyzji, o których mowa powyżej, było wykazywanie w systemie informacji oświatowej nieprawidłowych danych o uczniach wymagających specjalnej organizacji nauki i metod pracy, co spowodowało uzyskanie przez organy prowadzące te szkoły środków części oświatowej subwencji ogólnej

w wysokości większej lub mniejszej niż wynikałoby to z prawidłowego wyliczenia.

Zgodnie z raportem Najwyższej Izby Kontroli¹, sporządzonym w wyniku kontroli przeprowadzonej w szkołach specjalnych w pierwszej połowie 2011 r., w latach 2008-2010 nastąpił znaczny wzrost liczby decyzji Ministra Finansów zmniejszających jednostkom samorządu terytorialnego część oświatową subwencji ogólnej, odpowiednio z 39 i 90 w latach 2008-2009 do 308 w roku 2010, z powodu błędnych danych w systemie informacji oświatowej. Jednocześnie wzrosła liczba decyzji zobowiązujących organy prowadzące szkoły do zwrotu nienależnie uzyskanych kwot tej subwencji, z jednej decyzji w 2008 r. do 213 w 2011 r.

Choć nie sposób wykluczyć złej woli niektórych podmiotów zobowiązanych do uzupełniania danych w systemie informacji oświatowej, w mojej opinii nieprawidłowości z tym związane mogą mieć także charakter niezawiniony. Po pierwsze, **orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego są sformułowane w sposób niejasny, przez co osoby nieposiadające specjalistycznej wiedzy dotyczącej możliwych form niepełnosprawności błędnie kwalifikują uczniów do poszczególnych wag subwencyjnych.** Przykładem może tu służyć kwestia niepełnosprawności sprzężonej. Do roku 2009, kiedy pojawiła się definicja tego typu niepełnosprawności, szkoły same stwierdzały taką dysfunkcję, jednocześnie przypisując uczniowi najwyższą wagę subwencyjną. Po drugie, **nieprawidłowa kalkulacja kwot subwencyjnych wynikać może z braku odpowiedniej wiedzy i przeszkolenia osób, które wykonują zadania związane z obsługą systemu informacji oświatowej, a także nierzetelnym nadzorem i brakiem weryfikacji poprawności danych umieszczanych w tym systemie.** Podsumowując, część omawianych błędów spowodowana jest przyczynami obiektywnymi, które mogą jednak wynikać ze znacznego skomplikowania przepisów regulujących naliczanie subwencji oraz z braku jednolitości systemu orzekania.

Dowodem powagi przedstawionego problemu jest sytuacja gminy Magnuszew, w której kwota zwrotu nienależnie pobranej części oświatowej subwencji ogólnej stanowiła znaczący procent budżetu gminy oraz **połowę jej rocznych wydatków**

¹ <http://www.nik.gov.pl/plik/id,3355,vp,4248.pdf>

na oświatę. W podobnej sytuacji znajduje się wiele innych gmin, a obowiązek zwrotu części subwencji **wraz z odsetkami** może spowodować paraliż działalności oświatowej tych jednostek.

Analizując przedstawiony problem, należy pamiętać, że organy prowadzące szkoły są w pierwszej kolejności odpowiedzialne za stworzenie warunków do realizacji przez dzieci z niepełnosprawnościami prawa do nauki na zasadzie równości z innymi osobami. Abstrahując od słuszności zwrotu nienależnie pobranych środków z budżetu państwa, należy mieć na uwadze, że niedofinansowanie samorządów wynikające z wykonania decyzji o obowiązku zwrotu, ostatecznie znajdzie odbicie w **pogorszeniu sytuacji uczniów z niepełnosprawnościami, którym z powodu braku środków specjalistyczne wsparcie może zostać udzielone w mniejszym wymiarze niż jest konieczne.**

Jako Rzecznik dostrzegam ogromną skalę problemu wykonywania decyzji o zwrocie nienależnie pobranej części oświatowej subwencji ogólnej, która bezpośrednio łączy się z kwestią finansowania edukacji osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Mając na uwadze wskazane w niniejszym piśmie okoliczności oraz działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz.U. z 2014 r., poz. 1648, tj.), zwracam się do Pani Minister z prośbą o udzielenie informacji, czy w Ministerstwie Edukacji Narodowej toczą się lub planowane są działania mające zapobiec występowaniu sytuacji, w których na dużą skalę popełniane są błędy w kalkulacji należnej samorządom kwoty subwencji oświatowej. Będę wdzięczna za poinformowanie mnie o podjętych decyzjach.

Łozna wprawy nauk

Zenie Jipson